

En utskrift från Dagens Nyheters nätupplaga, DN.se, 2014-11-26 15:16:22
Artikels ursprungsadress: <http://www.dn.se/ledare/kolumner/piketty-staller-nodvandiga-fragor/>

Piketty ställer nödvändiga frågor

Publicerad 2014-08-06 00:05

En stor svaghet i Pikettys bok är att det som först bara är en möjlig framtida ökning av ojämlikheten efterhand blir en lagbunden utveckling. Styrkan ligger i hur han synliggör fördelningsfrågorna.

är professor i internationell ekonomi vid Stockholms universitet och fristående kolumnist i Dagens Nyheter.

Den franske ekonomen Thomas Pikettys bok "Kapitalet i det tjugoförsta århundradet", som handlar om fördelningen av inkomster och förmögenhet, har skapat en intensiv internationell debatt.

Varför har boken fått så stor uppmärksamhet? Ett svar är att fördelningsfrågor, ett klassiskt nationalekonomiskt tema, länge fört en ganska undanskymd tillvaro i den ekonomisk-politiska diskussionen. Inflation, arbetslöshet samt finans- och statsskuldskriser har varit mer akuta problem. Men samtidigt har det funnits en internationell trend mot ökad inkomstolikhet, särskilt i USA men också i andra ekonomiskt utvecklade länder inklusive Sverige. Det är därför inte förvånande att fördelningsfrågorna nu hamnat i fokus.

Ett tilltalande drag i Pikettys bok är det historiska perspektivet. Boken associerar också friskt till både skönlitteratur och tv-serier – alltifrån Austen och Balzac till "Damages" – vilket gör den intressant för en bredare publik. Statistiken presenteras mer lättbegripligt än i de flesta andra ekonomianalyser. Det är enklare att förstå vad det betyder att den tiondel av befolkningen som tjänar mest i USA får nästan 50 procent av de totala inkomsterna än att Ginikoefficienten (ett vanligt fördelningsmått) är 0,35.

Det finns mycket forskning om varför inkomstskillnaderna växt sedan 1980-talets början. Det har framhållits att kapital och utbildning blivit viktigare för produktionen, att lågutbildade drabbas av konkurrensen från låglöneländer och att facket försvagats. Men dessa faktorer kan inte förklara varför inkomsterna ökat så mycket mer för den procent av befolkningen som har allra högst inkomster än för de höginkomsttagare som har lite lägre inkomster. Piketty pekar i stället på att "direktörsguppen" utnyttjat sin maktställning till stora lönehöjningar. Det är en rimlig hypotes.

Men Pikettybokens mastodontkaraktär gör den svåröverskådlig. Den är full av upprepningar, utvecklingar och mångordiga resonemang. Här är ett försök till sammanfattning av huvudteserna:

Det pågår en process där förmögenheterna växer i förhållande till inkomsterna. Då ökar kapitalinkomsternas andel av nationalinkomsten. Det bidrar till större inkomstskillnader, eftersom förmögenheterna är mycket ojämnare fördelade än inkomsterna. Dessutom ökar förmögenhetskoncentrationen och betydelsen av arv blir allt större.

Piketty hävdar att vi är på väg mot samma inkomst- och förmögenhetskoncentration som i början av 1900-talet. Han ser den jämnare fördelningen under den första efterkrigstiden som en avvikelse från ett normalmönster som berodde på extraordinära faktorer till följd av världskriget och den tidigare depressionen: kapitalförstörelse, lågt sparande, låg kapitalavkastning och höga skatter.

Den drivande kraften är enligt Piketty låg tillväxt i förhållande till avkastningen på kapital. Hans prognos är att tillväxten faller i framtiden därför att både befolkningsökning och teknologiutveckling blir långsammare. Om sparandet (och därmed investeringarna som det finansierar) förblir konstant som andel av inkomsterna, växer i så fall kapitalstocken (och därmed förmögenheterna) i förhållande till dessa. Men Piketty har kritiserats (bland annat av min kollega Per Krusell) för att kraftigt överskatta effekterna. Pikettys antaganden innebär att kapitalstocken skulle växa utan gräns även vid nolltillväxt. Det ger det orimliga resultatet att all produktion till slut skulle gå till investeringar för att ersätta det kapital som förslits och inget till konsumtion. Om sparkvoten i stället faller när tillväxten minskar – vilket är mer sannolikt – kan effekterna på kapitalstocken bli små.

En stor svaghet i boken är att den framtida utveckling mot allt större olikheter som först beskrivs som ett *möjligt* utfall – och som grundas på ganska godtyckliga antaganden – blir en allt säkrare *lagbunden* utveckling ju längre texten framskrider.

Piketty vill se en global progressiv förmögenhetsskatt (eller något mer realistiskt en regional sådan i EU) som är närmast konfiskatorisk för stora förmögenheter. Han vill också ha en mycket hög marginalsatt på de högsta arbetsinkomsterna: 80 procent. Det ska inte bara utjämna inkomsterna efter, utan även före, skatt, därför att "direktörernas" drivkrafter att förhandla fram höga löner blir svagare om mer skattas bort.

Tyvärr diskuterar Piketty nästan inte alls några målkonflikter. Forskningen har visat att kapitalbeskattning, genom att minska sparandet, tillhör de skatter som ger störst samhällsekonomiska effektivitetsförluster. De försvagar sannolikt också drivkrafterna för företagande. Det är vidare välkänt att de negativa effekterna på arbetsutbudet blir allt större ju högre marginalsatterna på arbetsinkomster är.

Pikettys främsta bidrag är att göra det nödvändigt för både ekonomer och politiker att förhålla sig till fördelningsproblemen. Det reser grundläggande värderingsfrågor. Vilken rätt har staten att lägga beslag på enskilda människors inkomster och förmögenheter? Hur stor inkomst- och förmögenhetskoncentration är acceptabel? Bör

fördelningshänsyn väga tyngre i skattepolitiken än tidigare och i så fall hur? Även mer marknadsliberala partier – och ekonomer – behöver formulera tydliga svar på dessa frågor.

Lars Calmfors

© Detta material är skyddat enligt lagen om upphovsrätt.